

Avaliku sektori raamatupidamise lühijuhend

Merit Aktivas saab teha raamatupidamist riigiraamatupidamiskohustuslastele. Selleks on lisatud ettevõtte tüüp „Avalik sektor“, mida saab valida uue ettevõtte loomisel **tasuta või Premium pakettis.**

Avaliku sektori algseade sisaldab avaliku sektori ettevõtetele üldeeskirjadega kehtestatud kontoplaani ja klassifikaatoreid (Aktivas nimetatakse dimensioonideks): tehingupartner, tegevusala, allikas, rahavoog. Täiendavalt on võimalik kasutusele võtta piiramatul arvul dimensioone ettevõtte enda tarbeks tulude-kulude analüüsiks. Lisaks tavapärasele aruannetele on võimalik koostada aruannet „Saldoandmik“, "Makseandmik" ja importida need XML-failiga Rahandusministeeriumi infosüsteemi.

Mittekäibemaksud kohustuslased ettevõtted saavad koostada kasumiaruannet, milles on kulud kajastatud koos käibemaksuga, kuigi saldoandmikus on kulud ilma käibemaksuta ja käibemaks on eraldi kontol. Ettevõtte saab valida, kas kasumiaruande nimetuseks on kasumiaruanne või tulemiaruanne.

Täiendavalt on kasutaja käsutuses kõik Aktiva automaatikad ja Premium paketi võimalused, sh e-arvete saatmine ja vastu võtmine; otseühendused pankadega; perioodiliste arvete koostamine; pakkumiste, tellimuste koostamine; ostuarvete kinnitusring jpm.

Kuidas alustada:

- Lisage ettevõtte tüübiga „Avalik sektor“
- Importige algandmed: kliendid, tarnijad, põhivarad (Seadistused > Finantsi seadistused > Algandmete import). Algandmete import on eraldi juhendis.
- Kui selguvad aasta lõpu saldod, siis importige ka klientide/tarnijate võlgnevused, kontode algsaldod (Seadistused > Finantsi seadistused > Algsaldod)
- Korrastage kontoplaan: märkige linnukesed veergu „Pole aktiivne“ nendele kontodele, mida teie ettevõtte ei kasuta (Seadistused > Finantsi seadistused > Kontoplaan)
- Lisage vajadusel kontoplaani allkontosid nt detailsemaks kohustiste jälgimiseks või tulude ja kulude analüüsiks või eelarve täitmise jälgimiseks (vt allpool juhendist)
- Märkige konto kaartidele linnukesed „Näita töölaual“, mille käibeid või saldod tahate töölaual jälgida, nt müügitulude kontod.
- Lisage puuduvad ostuartiklid ja kustutage mittevajalikud (nt ei ole artiklitena lisatud kinnisvarainvesteeringute; üürile antud kinnistute, hoonete, ruumide majandamiskulusid; rajatiste majandamiskulusid; õhu- ja veesõidukite majandamiskulusid; sotsiaalteenuste kulused; avaliku korra ja julgeoleku kulused; Tootmiskulusid; kaitseotstarbelise varustuse kulused)
- Lisage vajalikud müügiartiklid: nt erinevate teenuste osutamisel lisage iga teenuse kohta eraldi artikkel.

Ettevõtte lisamine: Uue ettevõtte lisamisel valige ettevõtte tüübiks „Avalik sektor“. Ettevõtte andmetes täitke kindlasti ära enda ettevõtte TP-kood ja ettevõtte põhiline tegevusala, mida programm pakub vaikimisi dokumentidele ja pearaamatu kannetes sh palgakande importimisel. Kui ettevõttel on palju tegevusalasid ja ükski neist ei ole ülekaalus, siis võib tegevusala valiku täitmata jätta.

Kontoplaan

Avaliku sektori kontoplaan on 6-kohaline. Uusi 6-kohalisi kontosid ei ole mõistlik juurde lisada, kuna Saldoandmik ei toeta üldeeskirjade väliseid kontode koode. Kuid soovitame ise juurde lisada allkontosid nt detailsemaks kohustiste jälgimiseks või tulude ja kulude analüüsiks. Saldoandmik koostatakse alati automaatselt 6-kohaliste kontode järgi.

Kontoplaanis on vastavalt üldeeskirjadele määratud seosed, milliste kontode korral millised dimensioonid on kohustuslikud ja millised on keelatud.

Allkontode lisamisel kontoplaani toimige järgmiselt:

- muutke nendel kontodel, millele tahate lisada allkontosid, 6-kohalise konto kood näiteks 8-kohaliseks (lisage nt konto lõppu 01), salvestage. Kontode koode saate muuta ka siis, kui olete seda kontot juba kannetes kasutanud, sest konto koodi muutmisel muudetakse koodid automaatselt ka kõikides kannetes
- avage muudetud konto ja klikkige „Kopeeri“. Lisage kopeerides nii palju allkontosid, kui vaja. Kontode kopeerimisel võetakse kopeeritavale kontole kaasa üldeeskirjadega määratud dimensioonide kohustuslikkused.
- kui allkontod on loodud, siis lisage üldeeskirjadega ette nähtud 6-kohaline konto tüübiga „Üldine“. Allkontode ja üldise konto 6 esimest kohta peavad olema ühesugused. Ärge unustage üldist kontot lisada, sest vastasel korral ei saa koostada õiget saldoandmikku.

Algseades on konto „100100 – Arvelduskontod pankades“ muudetud **üldiseks** kontoks ja ettevõtte lisamisel pangakonto loomisel lisatakse automaatselt kontoplaani konto „10010001 - ... Pank“. See annab võimaluse pidada pankade tehinguid erinevatel kontodel.

Kui teie ettevõttes on kasutusel mitu kassat, siis lisage uus kassa kontoplaani ülemisel ribal olevast nupust „Lisa kassa“. Uus konto lisatakse koodiga 10000002; muutke seadistusega kaasas oleva kassa konto kood 100000 ja asendage see koodiga 10000001 ning seejärel lisage uus konto „100000 – Kassa“, tüüp „Üldine“.

Tehingupartnerid

Tehingupartnerite nimekiri ei ole mitte riigi raamatupidamiskohustuslaste nimekiri vaid unikaalsete TP koodide nimekiri. Seega, kui otsite nimekirjast näiteks Viljandi maakonnas asuvat allasutust, siis sisestage otsingusse Viljandi. Ettevõtted, kellel on unikaalsed TP koodid on nimekirjas ettevõtte nimetuse järgi.

Müügi- ja ostuarvete sisestamine

Kõikide klientide ja tarnijate kaartidel peavad olema määratud TP koodid. Seega lisa juba andmete importimisel faili TP koodid.

Arve lisamisel täidetakse automaatselt arve päises TP kood ja tegevusala, kui tegevusala on ettevõtte kaardil määratud. Vastavalt konto seadistusele lisatakse pearaamatu kandesse kohustuslikud dimensioonid.

Arve ridadel saab kasutada summade jagamist erinevate dimensiooniväärtuste vahel ainult dimensiooni „Tegevusala“ korral. St kui ettevõttes on kasutusel mitu tegevusala, siis saab summa jagada erinevate tegevusalade vahel. Samuti saab summade jagamist teha kulukohtade, projektide ja enda poolt lisatud dimensioonidel. TP koodi, Allika ja rahavoo korral summade jagamist mitme dimensiooniväärtuse vahel teha ei saa.

Käibemaksu arvestus

Kui ettevõtte on käibemaksukohustuslane, siis on kasutusel klassikaline käibemaksuarvestus. Käibedeklaratsiooni koostamisel tehakse sulgemiskanne müügi- ja sisendkäibemaksu kontodele ja võetakse arvele tasumisele kuuluv käibemaks või käibemaksu ettemaks.

Kui ettevõtte ei ole km-kohustuslane, siis pakutakse ostuarvetel automaatselt „tavalise“ sisendkäibemaksu asemel käibemaksumäära „Riigisektori käibemaks kuludesse“, nt „20% R“. Vajadusel asendage see edasiantava käibemaksuga 20% RE. Kindlasti ei tohi arvel valida käsitsi nn „tavalisi“ käibemaksumäärasid 20%, 9%. Seega ei ole vaja asendada ostuartiklitel käibemaksumäära 20% käibemaksumääraga 20% R.

Kui ettevõtte ei ole km-kohustuslane, siis saab koostada kasumiaruannet kahel viisil: kulude summad on ilma käibemaksuta või kulude summad on koos käibemaksuga.

Palgakanne

Kui ettevõtte kasutab Merit Palka, siis saab palgakande importida failist või kirjutada api-ga. Importimisel täiendab programm automaatselt kande ridu kohustuslike dimensioonide väärtustega: TP kood võetakse konto kaardilt ja tegevusala ettevõtte andmetest, kui see on seal määratud. Kui kasutate mõnda muud palgaarvestuse tarkvara, milles ei ole võimalik koostada palgaarvestuse kannet, siis lisage esimene palgakanne Aktivasse käsitsi ja järgmiste kannete koostamiseks kopeerige koostatud palgakannet.

Põhivarade arvestus

Rahavoo koodide kasutamisest:

- Ettevõtte kaardil on määratud rahavoo koodid põhivarade mahakandmise, ümberhindamise ja ümberklassifitseerimise kanneteks
- Põhivara kaardil saab määrata rahavoo koodi amortisatsiooni kanneteks
- Müügiarvel ja ostuarvel peab käsitsi valima arve päisesse rahavoo koodi ja panema linnukese väljale „Põhivara müük“ või „Põhivara ost“. Rahavoo koodi kasutatakse pearaamatu kandes põhivara soetuse ja akumulieeritud kulumi kontodel.

Saldoandmikus oskab programm panna automaatselt aasta alguse saldodele rahavoo koodiks 00. Aktivas ei ole vaja koostada aasta lõpu sulgemiskandeid ega ka aasta alguse saldo kandeid.

Põhivara kaardil peaks määrama TP-koodi juhul, kui põhivara võetakse arvele „Ümberklassifitseerimisega“.

Põhivara kaardil määratud Tegevusala koodi kasutatakse amortisatsiooni arvestuses ja mahakandmisel.

Põhivara müügil koostab programm automaatselt kanded kontodele: müügitulu, nõuded ostjate vastu ja ka põhivara soetusmaksumus, põhivara kogunenud kulum ja müüdüd põhivara jääkmaksumus.

Kuna kliendi ja tarnija kaardiga on Aktivas seotud ainult üks võlgnevuse konto, siis koostatakse ka põhivara müügi ja ostu võlgnevuse kanne kontodele 103000 ja 201000. Seega, kui kuu lõpus jääb üles võlgnevus põhivara müügil või ostul, siis tuleks lisada käsitsi pearaamatu kanne, millega peaks kandma summad kontodele 103010 ja 201010. Näiteks: Db 201000 + TP kood; Kr 201010 + TP kood. Ja võlgnevuse tasumise/laekumise kuul peaks tegema tagurpidi kande.

Laokaupade omahinna ja koguseline arvestus TP koodide lõikes

Selleks, et programmis oleks võimalik pidada automaatset arvestust kaupade omahinna kohta erinevate TP koodide lõikes, peab lisama erinevate TP-koodidega tarnijate jaoks kontoplaani erinevad kontod. Näiteks lisa allkontod kontodele 108100 ja 108400. Allkonto kaardile vali kindlasti selle kontoga seotud TP kood ja nimetusse võiksid lisada TP koodi nimetuse, näiteks „Tooraine ja materjal – Äriühingud“. Lisa laoartiklid ja vali artikli kaardile „Varude kontoks“ see allkonto, mis on seotud kauba tarnija TP koodiga. Kui ühte ja sama kaupa ostad erinevate TP-koodidega tarnijatelt, siis lisa kaupadele erinevad artikli kaardid ja vali artikli kaardile selle TP-koodiga seotud varude konto.

Seega, erinevatelt äriühingutelt kaupade ostu korral võib ühe ja sama kauba kohta koostada ühe artikli kaardi, kuna äriühingutel on ühesugune TP kood, aga erinevate riiklikust sektorist ostetud ühe ja sama kauba kohta peaks tegema eraldi kontod ja artikli kaardid.

Müüdud kauba ostuhinna kontosid ei ole vaja eraldi kontodel arvestada, sest programm lisab sellele kontole sama TP koodi, mis on määratud varude kontol.

Lao saldot erinevate TP-koodide lõikes saad kontrollida „Lao seisuga kontrollaruandest“.

Laoarvestuses kasutatakse FIFO meetodit.

Täiendavate dimensioonide kasutamisest

Kui võtate ettevõttes kasutusele täiendavaid dimensioone (kulukohad, projektid, ise lisatud dimensioonid), siis peaks määrama kõikidel kontodel, kas selle dim. kasutamine on keelatud või kohustuslik. Valik „Piiirang puudub“ ei ole hea, sest siis pannakse dim.väärtused ka bilansikontodele, mida tavaliselt ei ole vaja (nt kontod 103000, 201000 jm).

Eelmiste perioodide jaotamata kasum

Avaliku sektori algseadistuses on kontoplaani lisatud vahekonto eelmiste perioodide kasumi arvutamiseks: „298009 – Vahekonto – akumuleeritud üle-/puudujääk“.

Seda seepärast, et Aktivas lisatakse eelmise aasta „Aruandeperioodi tulem“ automaatselt kontole „Akumuleeritud üle-/puudujääk“. Ja kuna üldeeskirjadega on kontoplaanis määratud 2 „Akumuleeritud üle-/puudujäägi kontot“ ja sellele kontole peab lisama summad koos TP-koodiga, siis programm ei oska seda kannet automaatselt teha. Seetõttu arvutame summa vahekontole 298009 ja kasutaja peab enne jaanuarikuu saldoandmiku esitamist tegema täiendava pearaamatu kande, millega peab kandma summa kontolt 298009 kontole 298000 või 298001.

Näiteks:

Konto	TP kood	Rahavoog	Deebet	Kredit
298009 - Vahekonto -akumuleeritud üle-/puudujääk		00	30 000	0
298001 - Akumuleeritud üle-/puudujääk	800699	00		20 000
298001 - Akumuleeritud üle-/puudujääk	800599	00		10 000